ASPECTELE TEORETICO-PRACTICE ALE CONTROLULUI FISCAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Elizaveta CARTERA

CZU: 336.225.673(478) eliza.cartera@gmail.com

The given study presents a synthesis of the theoretical elements regarding fiscal control, of the bibliographic sources in which it is defined and approached or commented on, as well as its legislative basis. It presents the historical evolution of fiscal control as a verification method and tool used by tax authorities and a comparative analysis of legislative aspects related to fiscal control between the Republic of Moldova and other countries. The paper also analyzed judicial practice in the field of fiscal control and presents an analysis of the measures taken by the State Fiscal Service regarding the harmonization of fiscal legislation with EU standards and norms.

În Republica Moldova se impune imperios necesitatea unei concepţii clare privind impulsionarea economiei prin aplicarea unei politici fiscale juste, precum şi de detaliere, interpretare şi structurare a legislaţiei fiscale în învăţământul universitar şi în publicaţii periodice accesibile mediului de afaceri.

Lucrarea dată tratează elementele teoretice privind controlul fiscal, sursele în care este definit şi abordat sau comentat şi baza legislativă. Prezintă evoluţia istorică a controlului fiscal ca metodă de verificare şi instrument utilizat de autorităţile fiscale şi o analiză comparativă a aspectelor legislative legate de controlul fiscal între Republica Moldova şi alte ţări. Cercetând tendinţa permanente de armonizare a procedurilor şi metodelor de control la cerinţele şi nevoile economice ale statului la diferite etape pe parcursul evoluţiei acestuia, se poate concluziona că, fiecărui moment de dezvoltare al sistemului fiscal îi corespunde unui anumit nivel al impozitelor, al acţiunilor şi a pârghiilor utilizate, nivel care se schimba pe măsura acestei dezvoltări.

Cercetarea în cauză demonstrează că pentru toate etapele, controlul fiscal constituie o necesitate, acesta fiind principalul asigurator al venituri bugetare, dar şi important instrument de politică financiară, economică şi socială. La anumite etape datorita neajunsurilor sistemului politic, costul controlului în economie a fost unul foarte ridicat.

Prin comparaţie cu cele două stat vecine, România şi Ucraina, sistemul fiscal al Republicii Moldova din punct de vedere legislativ este slab dezvoltat, deşi direcţiile de dezvoltare şi planul de acţiuni sunt deja stabilite în conformitate cu planurile naţional de acţiuni pentru aderarea la UE. Din punct de vedere a resurselor disponibile şi al contextului politic din ultimii ani însă, sistemul fiscal al RM, poate fi apreciat drept unul rezistent şi închegat.

Cea mai eficientă şi productivă sursă pentru bugetul de stat se regăseşte în instrumentele şi metodele sistemului fiscal, ceea ce demonstrează incontestabil importanţa

controlului fiscal în asigurarea încasării depline a impozitelor și obligațiilor fiscale și contracararea evaziunii fiscale. Prin urmare, activitățile practicate de agenții economici și persoanele fizice la diferite nivele necesită o urmărire permanentă pentru atingerea scopurilor de stabilitate economică și echitate stabilite de stat. Anume această activitate cu mecanisme complexe se prezintă ca un atribut esențial în conducerea societății și totodată ca o formă de manifestare a funcțiilor statului prin intermediul controlului fiscal.

Aspectele juridice și practice legate de controlul fiscal cameral și controlul fiscal la fața locului, precum și pe descrierea și analiza detaliată a fiecărei metode de control reglementate de Codul Fiscal al Republicii Moldova la etapa actuală, cu delimitarea actelor, acțiunilor și deciziilor de control fiscal, toate procedurile de întocmire și contestare și particularitățile acestora.

Subiectul controlului fiscal și analiza procedurilor lui este unul din cele mai complexe domenii de studiat din mai multe puncte de vedere, din perspectiva normelor, Regulamentelor și schimbărilor care se operează în legislația, din perspectiva contribuabilului cointeresat în procesul controlului de asigurarea unui tratament corect din punct de vedere al procedurii și asupra analizei datelor lui, precum și din perspectiva autorităților fiscale preocupate de combaterea evaziunii fiscale și efectuarea controlului conform procedurilor legale.

Din diversitatea metodelor și tehnicilor posibile în cadrul unui control rezultă și complexitatea acestuia. Totuși deservirea profesionistă și legală a contribuabilului este pilonul de bază al administrării fiscale prin care se încurajează indirect conformarea.

Rezultatele obținute de SFS în combaterea evaziunii fiscale sunt nemijlocit rezultate ale studierii și respectării metodelor și tehnicilor de formare a fenomenelor de evaziune și respectiv a metodelor de control și analiză a acestora.

Domeniile de îmbunătățire a practicilor controlului, a cadrului normativ și tehnic legat de efectuarea controalelor fiscale și în general de conformare a contribuabililor sunt determinate de etapa la care se află Republica Moldova actual și anume în procesul de armonizare a legislației, de implementare a instrumentelor și sistemelor tehnice și electronice dezvoltate cu suportul organizațiilor și fondurilor UE și nu în ultimul rând de educare și școlarizare continuă a contribuabililor concomitent cu instruirea și pregătirea profesională a inspectorilor fiscali.

Din punct de vedere statistic numărul contestațiilor împotriva deciziilor SFS sau acțiunilor funcționarilor fiscali este în descreșterea pe parcursul ultimilor 3 ani ceea ce demonstrează o îmbunătățire a nivelului de respectare a procedurilor, a conformării voluntare și a corectitudinii și integrității funcționarilor fiscali. De asemenea, în ultimii cinci ani SFS are câștig de cauza în proporție de 90% din totalul cauzelor la care este parte.

În analiza practicii judiciare și a studiului de caz pe marginea unui control fiscal prin metoda verificării totale la unul din contribuabilii mari din RM analizate și desfășurate în lucrare se poate concluziona faptul că din punct de vedere procedural SFS respectă toate prevederile Regulamentului privind efectuarea controlului și inter-

pretează corect legislația în vigoare. În ceea ce privește cazurile speciale de control, ajunse în contencios-administrativ se poate afirma faptul că Codul Fiscal al RM ar trebuie revizuit și completat pe aspecte actuale și specifice ale definirii termenilor și categoriilor, dar și pe aspecte mai complexe, precum TVA.

Pentru a efectua controale fiscale în mod eficient și eficace, administrațiile fiscale ar trebui să se bazeze pe tehnici de gestionare a riscurilor pentru a direcționa mai bine controlul fiscal către grupurile de contribuabili corespunzătoare.

Verificările ar trebui să se bazeze pe o gamă largă de surse de informații, în special în cazul contribuabililor care desfășoară activități transfrontaliere – informații provenind din alte state membre și din țări terțe datorită schimbului de informații.

La etapa actuală SFS este încadrat în proiecte europene de asistența externă și cooperare internațională menite să asigure implementarea și adaptarea corectă și eficientă a standardelor UE în sfera fiscală a RM. Orice legislație nouă, mai ales una de complexitatea UE ar putea determina neînțelegeri și posibile conflicte între contribuabili și autoritățile fiscale.

În acest sens, direcţiile de cercetare viitoare ar putea fi reprezentate de compararea legislaţiei fiscale, precum cea a preţurilor de transfer din Moldova cu cea a altor ţări europene, precum şi de compararea percepţiei specialiştilor în domeniul fiscal asupra legislaţiei RM cu percepţia acestor specialişti asupra legislaţiei a altor ţări europene, în măsura în care domeniile și contextul politic sunt comparabile și posibil de preluat.

Aceste puncte necesită reforme ample și consolidarea instituțiilor, necesară fiind și identificarea resurselor financiare pentru a remunera oameni care ce vor lucra în cadrul ministerului și instituțiilor publice, precum SFS, însărcinate cu implementarea reformelor.

În contextul economiei digitale și în procesul de dezvoltare a unor noi modele de afaceri este evident că se creează noi provocări pentru administrațiile fiscale. Principiile guvernării electronice ar trebui să se aplice și informațiilor fiscale, în special în ceea ce privește raportarea. Adoptând o abordare holistică, contribuabilii ar trebui să aibă obligația de a furniza informații doar o singură dată, prin intermediul unor servicii electronice digitale sigure, incluzive.

SFS continuă să fie un partener de încredere pentru toți contribuabilii și este de apreciat în acest sens deschiderea și inițiativele instituției de a atinge cele mai înalte standarde în domeniul administrării fiscale și efortul depus în adaptarea legislației, sistemelor și procedurilor la standardele UE.

Viziunea SFS de a reprezenta o autoritate fiscală modernă și performantă, eficientă și inovatoare care să ofere servicii de înaltă calitate, prin implementarea unor procese simple și transparente, bazate pe soluții IT planificare pe bază de risc, menite să optimizeze costurile de administrare fiscală, cât și să asigure creșterea conformării benevole, prin îmbunătățirea relațiilor de colaborare și respectare a angajamentelor reciproce cu contribuabili este unul din pilonii principali în asigurarea integrării RM la UE, cel puțin din punct de vedere a sferei financiar-fiscale.

Referințe:

1. Cobzari L. *Administrarea fiscală. Curs universitar.* Chișinău, Editura ASEM, 2020
2. Vlaicu V., Rotaru A., Boaghi V., Vidaicu D., *Drept fiscal.* Chișinău, 2014
3. Armeneac A., Volcinschi V., Rotaru A., Gujuman T., Tetelea F., *Drept fiscal.* Editura Lumina Lex, Chișinău, 2001
4. Bălan E. *Drept Financiar*, Curs universitar, București, 1999
5. Șaguna D.D., Radu D. I., *Drept fiscal*, Curs universitar, București, 2017 Ediția 2
6. Niță N., *Drept financiar și fiscal*, Iași, 2010, Editura Tipo Moldova
7. Caprian I., Djugostran A., *Controlul fiscal la fața locului*, În: Revista științifică USM Studia Universita Moldavia, 2014, nr.2
8. Vlaicu V., *Metodele indirecte de estimare a obligațiilor fiscale*, În: Revista științifică USM Studia Universita Moldavia, 2023, nr.3

Recomandat
***Vlad VLAICU**, dr., conf. univ.*